

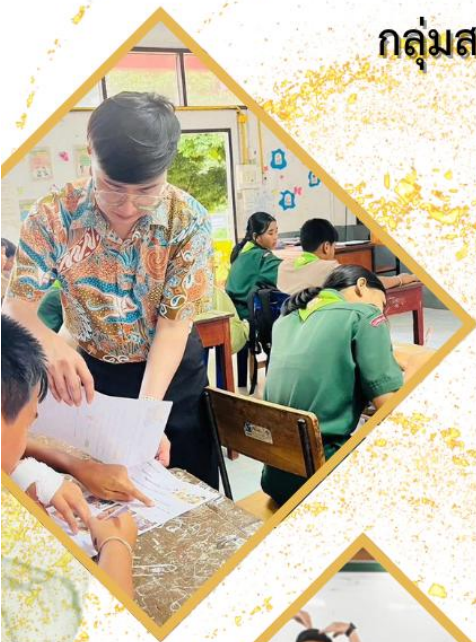

ผลงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของครู (BEST PRACTICE)

การพัฒนาทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้
เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้
GPAS 5 STEPS สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนคลองฉนวนวิทยา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

นายชาญณรงค์ เพชรแท้

ตำแหน่ง ครูผู้สอน

โรงเรียนคลองฉนวนวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ผลงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของครู (Best Practice)

โรงเรียนคลองฉนวนวิทยา ตำบลคลองฉนวน อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

ชื่อผลงาน การพัฒนาทักษะการคิดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคลองฉนวนวิทยา

ข้อมูลทั่วไปของผู้พัฒนาผลงาน Best Practice

ชื่อนามสกุล นายชาญณรงค์ เพชรแท้

ตำแหน่ง พนักงานราชการ วิทยฐานะ -

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เบอร์โทรศัพท์ 0831818031

E-mail : channarong_no.om@hotmail.com

ระดับชั้นที่สอน (สามารถเลือกได้มากกว่าข้อ)

- ☒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
- ☒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
- ☒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
- ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
- ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

บทคัดย่อ

แผนการจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคลองฉนวนวิทยา โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ การดำเนินงานมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Gather) สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล (Process) นำความรู้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง (Apply) กำกับและตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้ (Self-regulate) และสามารถนำเสนอความรู้ที่ได้เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Present) ผลจากการดำเนินงานพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาดีขึ้น สามารถสรุปองค์ความรู้และนำหลักธรรมไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่น่าสนใจและมีความหมายต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางจริยธรรมของสังคมไทย การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องสอดคล้องกับแนวทางของศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น การนำกระบวนการ GPAS 5 Steps มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา1(ส21101) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคลองฉนวนวิทยา พบว่านักเรียนบางส่วนยังคงประสบปัญหาในการทำความเข้าใจเนื้อหาสาระสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพรอบด้าน ทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม การสอนแบบ Active Learning ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างกระตือรือร้นในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้พัฒนา "แผนจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ GPAS 5 STEPS มาใช้เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทุกขั้นตอน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและความเข้าใจในหลักการสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ความสำคัญและความเป็นมา

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีเป้าหมายให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม เนื้อหาส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนามธรรมและอาจดูห่างไกลจากความสนใจของนักเรียนในวัยนี้ ทำให้การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายแบบดั้งเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ นักเรียนอาจเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับชีวิตประจำวันได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้จัดทำจึงได้นำ กระบวนการจัดการเรียนรู้ GPAS 5 Steps ซึ่งเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาประยุกต์ใช้ เพื่อเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จากการเป็นผู้รับ (Passive Learner) มาสู่การเป็นผู้สร้างความรู้ (Active Learner) ทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเชื่อมั่นว่าจะเป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้สูงขึ้น

2. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ GPAS 5 Steps

3. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

เป้าหมาย

1.เชิงปริมาณ

1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน

1.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะกระบวนการคิด ที่ระดับคุณภาพ "ดี" ขึ้นไป

2. เชิงคุณภาพ

2.1 นักเรียนสามารถอธิบาย สรุป และวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญได้

2.2 นักเรียนสามารถยกตัวอย่างการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองและในชีวิตประจำวันได้

2.3 นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรม และกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

กระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (PDCA)

1. วางแผนปฏิบัติงาน (Plan)

1.1 วิเคราะห์หลักสูตร: ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเนื้อหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

1.2 ออกแบบหน่วยการเรียนรู้: ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน โดยบูรณาการกระบวนการ GPAS 5 Steps ในทุกกิจกรรม

1.3 สร้างและพัฒนาสื่อ/นวัตกรรม: จัดทำใบงาน ใบความรู้ กรณศึกษา วิดีโอ และสื่อนำเสนอที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้

1.4 สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล: จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินทักษะกระบวนการ และแบบสังเกตพฤติกรรม

2. การทำงานตามแผน (Do)

2.1 ขั้นที่ 1: การรวบรวมข้อมูล (Gathering): นักเรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมแต่ละหัวข้อจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ใบความรู้ หนังสือเรียน วิดีโอ กรณศึกษา หรือการสัมภาษณ์

2.2 ขั้นที่ 2: การจัดกระทำข้อมูล (Processing): นักเรียนนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาคิดวิเคราะห์ จำแนก จัดกลุ่ม และสรุปสาระสำคัญในรูปแบบต่างๆ เช่น แผนผังความคิด (Mind Mapping) ตารางเปรียบเทียบ

2.3 ขั้นที่ 3: การประยุกต์ใช้ (Applying): นักเรียนนำความรู้ที่สรุปได้ไปฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ใหม่ๆ เช่น การวิเคราะห์ข่าว การแสดงบทบาทสมมติเพื่อแก้ปัญหาตามหลักธรรม หรือการระดมสมองเพื่อหาแนวทางปฏิบัติจริงในโรงเรียน

2.4 ขั้นที่ 4: การกำกับการเรียนรู้ของตนเอง (Self-regulating): นักเรียนได้ทบทวนกระบวนการเรียนรู้และผลงานของกลุ่มตนเอง ตรวจสอบความถูกต้องของความรู้ และวางแผนการพัฒนาปรับปรุงผลงานให้ดียิ่งขึ้น

2.5 ขั้นที่ 5: การนำเสนอ (Presenting): นักเรียนนำเสนอผลงานหรือองค์ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นหน้าชั้นเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การนำเสนอด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การจัดทำอินโฟกราฟิก (Infographic) หรือการจัดป้ายนิเทศการย่อยในห้องเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3. การตรวจสอบและประเมินผล (Check)

3.1 ประเมินก่อนเรียน: ใช้แบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียน

3.2 ประเมินระหว่างเรียน: สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การทำงานกลุ่ม และประเมินทักษะกระบวนการจากใบงานและผลงานของนักเรียน

3.3 ประเมินหลังเรียน: ใช้แบบทดสอบหลังเรียนชุดเดียวกับก่อนเรียนเพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าและประเมินผลงานการนำเสนอของนักเรียน

4. การปรับปรุงพัฒนา (Action)

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบและประเมินผลมาวิเคราะห์ เพื่อหาจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา

4.2 สะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเห็นแนวทางการพัฒนาตนเอง

4.3 นำข้อเสนอแนะและปัญหาที่พบไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการสอนให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนมากยิ่งขึ้นในวงจรต่อไป

ผลการดำเนินการ

จากการนำกระบวนการ GPAS 5 Steps มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ พบว่า

- ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน:** คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
- ด้านทักษะกระบวนการ:** นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการนำเสนอผลงานอยู่ในระดับดีถึงดีมาก สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติได้จริง
- ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์:** นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา มองเห็นคุณค่าของหลักธรรมในการนำไปใช้ในชีวิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. **ต่อนักเรียน:** นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดสูงขึ้น สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง
2. **ต่อครูผู้สอน:** ได้พัฒนาเทคนิคการสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปต่อยอดในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นๆ
3. **ต่อสถานศึกษา:** เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ครูท่านอื่นได้
4. **ต่อชุมชน:** ผู้ปกครองและชุมชนมั่นใจในคุณภาพการจัดการศึกษา และนักเรียนนำคุณธรรมจริยธรรมไปปฏิบัติที่บ้านและในชุมชน

บทสรุป

1. ปัจจัยความสำเร็จ

การออกแบบกิจกรรมที่ชัดเจน: กิจกรรมในแต่ละขั้นของ GPAS 5 Steps มีความท้าทาย เหมาะสมกับวัย และส่งเสริมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

สื่อการสอนที่หลากหลาย: การใช้สื่อที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

บทบาทครู: ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และผู้ให้คำแนะนำ (Coach) ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นประชาธิปไตย

การสนับสนุนจากผู้บริหาร: ผู้บริหารให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. บทเรียนที่ได้เรียนรู้ (Lessons Learned)

การบริหารจัดการเวลา: การจัดกิจกรรมตามกระบวนการ GPAS 5 Steps ต้องใช้เวลามากกว่าการสอนแบบบรรยาย ครูผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนและบริหารจัดการเวลาในชั้นเรียนให้ดี

ความแตกต่างระหว่างบุคคล: นักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพในการเรียนรู้ต่างกัน ครูต้องคอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่เรียนรู้ช้าเป็นรายบุคคล

การประเมิน: ควรใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลายและประเมินตามสภาพจริง เพื่อให้เห็นพัฒนาการของนักเรียนในทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ทิศนา ขัมมณี. (2560). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม GPAS 5 Steps)